

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıda belirtilen sorularımın, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum tarafından Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim.
10.09.2026

Av. Mahmut TANAL
YENİ Parti Şanlıurfa Milletvekili

Kaçak ve ruhsatsız yapılaşma, Türkiye'nin birçok il ve ilçesinde uzun yıllardır devam eden önemli bir şehircilik ve imar sorunudur.

3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapılaşma konusunda belediyelere ve diğer yetkili idarelere tespit, mühürleme, idari yaptırım ve şartlarının oluşması hâlinde yıkım dahil olmak üzere çeşitli görev ve yetkiler verilmiştir.

Kuşkusuz hukuk devletinde ruhsatsız veya mevzuata aykırı yapılaşmanın görmezden gelinmesi savunulamaz.

Ancak hukuk devletinin gereği yalnızca kanunun uygulanması değil, kanunun aynı hukuki durumda bulunan herkese eşit, tarafsız, objektif ve öngörülebilir biçimde uygulanmasıdır.

Anayasa'nın 2'nci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk ve sosyal devlet olduğu; 10'uncu maddesinde herkesin kanun önünde eşit bulunduğu ve devlet organları ile idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun hareket etmek zorunda oldukları düzenlenmiştir.

Bu nedenle bir ilçede çok sayıda ruhsatsız veya ruhsata aykırı yapı bulunduğu, bunların bir bölümü hakkında yıllardır işlem yapılmadığı veya kesinleşmiş yıkım kararlarının uygulanmadığı hâlde, Roman yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı mahallelerde benzer nitelikteki yapılar hakkında daha hızlı ve yoğun biçimde işlem yapıldığı yönündeki iddialar ciddi biçimde araştırılmalıdır.

Buradaki mesele kaçak yapılaşmayı savunmak değildir. Mesele, kamu gücünün herkese aynı ölçüde ve aynı objektif kriterlerle uygulanıp uygulanmadığıdır.

Aynı belediye sınırları içinde aynı veya benzer hukuki durumda bulunan iki yapıdan birinin yıllarca işlem görmeden varlığını sürdürmesine karşılık diğerinin kısa süre içerisinde yıkılması söz konusuysa, idarenin bu farklı muamelenin nesnel ve hukuki gerekçelerini açıklaması gerekir.

Aksi durumda konu yalnızca imar hukuku meselesi olmaktan çıkar; eşit yurttaşlık, ayrımcılık yasağı, hukuk devleti ve idarenin tarafsızlığı meselesine dönüşür.

Özellikle Roman yurttaşlarımızın yaşadığı mahallelerdeki yapılaşma sorunlarının yalnızca zabıta veya yıkım faaliyeti çerçevesinde değerlendirilmesi de sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmayacaktır.

Bu mahallelerde yıllardan beri devam eden; mülkiyet problemleri, düşük gelir düzeyi, sosyal konuta erişim güçlüğü, plansız kentleşme, altyapı sorunları, kentsel dönüşüm politikalarının yetersizliği ve yoksulluğun belirli bölgelerde yoğunlaşması gibi sosyal ve ekonomik gerçekliklerin de dikkate alınması gerekmektedir.

Bir yapının mevzuata aykırı olması, elbette hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaz; ancak yapılacak müdahalenin ölçülü, eşit, sosyal sonuçları gözetilen ve insan onuruna uygun yöntemlerle gerçekleştirilmesi gereğini de ortadan kaldırmaz.

Bir ailenin yaşadığı konut hakkında yıkım kararı uygulanırken çocukların, yaşlıların, engellilerin ve ekonomik bakımdan kırılgan kişilerin barınma durumlarının hiçbir şekilde değerlendirilmemesi yeni sosyal sorunlara neden olabilmektedir.

Anayasa'nın 57'nci maddesi devlete, şehirlerin özellikleri ve çevre şartlarını gözetilen bir planlama çerçevesinde vatandaşların konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alma görevi yüklemektedir.

Ayrıca etnik kökene dayalı farklı muamele, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu bakımından da ayrımcılık yasağı kapsamında değerlendirilmesi gereken ciddi bir iddiadır.

Bu nedenle gerçek durumun ortaya çıkması için belediyelerin kaçak yapı uygulamalarının mahalle bazında karşılaştırılabilir, şeffaf ve denetlenebilir veriler üzerinden incelenmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda;

1. Türkiye genelinde belediye sınırları içerisinde tespit edilmiş ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapıların toplam sayısı kaçtır?
2. Son beş yılda 3194 sayılı İmar Kanunu kapsamında belediyelerce haklarında yapı tatil tutanağı düzenlenen yapı sayısı kaçtır?
3. Son beş yılda haklarında yıkım kararı verilen yapıların sayısı kaçtır? Bu yapılardan kaç fiilen yıkılmış, kaç halen yıkılmayı beklemektedir?
4. Kesinleşmiş olmasına rağmen bir yıldan uzun süredir uygulanmayan kaç yıkım kararı bulunmaktadır?
5. Beş yıl ve daha uzun süredir uygulanmamış yıkım kararlarının sayısı kaçtır?
6. Bakanlığınız belediyelerden ruhsatsız veya ruhsata aykırı yapılarla ilgili mahalle bazında kaçak yapı envanteri talep etmekte midir?
7. Türkiye genelinde Roman yurttaşların yoğun olarak yaşadığı mahallelerde son beş yılda kaç yapı hakkında yapı tatil tutanağı düzenlenmiştir?
8. Bu mahallelerde son beş yılda kaç yapı hakkında yıkım kararı verilmiş ve kaç yapı fiilen yıkılmıştır?

9. Roman yurttaşların yoğun olarak yaşadığı mahalleler ile aynı belediye sınırları içerisindeki diğer mahallelerde; kaçak yapı sayısı, yapı tatil tutanağı sayısı, yıkım kararı sayısı, uygulanan yıkım sayısı, karar ile fiilî yıkım arasında geçen süre bakımından karşılaştırmalı bir çalışma yapılmış mıdır?
10. Yapılmadıysa, eşitlik ilkesinin uygulanıp uygulanmadığının denetlenebilmesi amacıyla böyle bir çalışma yapılacak mıdır?
11. Belediyelerin hangi kaçak yapının önce yıkılacağına karar verirken uygulaması gereken ülke çapında belirlenmiş objektif öncelik kriterleri bulunmakta mıdır? Bulunuyorsa bu kriterler nelerdir? Can ve mal güvenliği riski, yapının tarihi, kamu arazisinin işgali, yeni yapılaşma, şikâyet tarihi veya başka hangi kriterler esas alınmaktadır?
12. Aynı hukuki durumda bulunan yapılardan biri hakkında derhal yıkım gerçekleştirilirken diğerinin yıllarca bekletilmesinin hukuken kabul edilebilir olması için hangi objektif şartların bulunması gerekmektedir?
13. “Şikâyet üzerine işlem yapıldığı” gerekçesi, aynı bölgede daha önce belediyeye bildirilmiş veya belediyece tespit edilmiş çok sayıda ruhsatsız yapının bulunması hâlinde tek başına farklı uygulama için yeterli bir objektif gerekçe olarak kabul edilmekte midir?
14. Bakanlığınız, belediyelerin imar mevzuatını belirli mahallelerde yoğun, başka mahallelerde ise etkisiz veya gecikmeli uygulayıp uygulamadığını denetlemekte midir?
15. Aynı veya benzer hukuki durumdaki kaçak yapılara yönelik uygulamaların kişilerin ekonomik durumuna, mahallesine, sosyal statüsüne veya etnik kökenine göre farklılaştırılması Anayasa’nın eşitlik ilkesiyle bağdaşmakta mıdır?
16. Roman yurttaşların yaşadığı mahallelerde gerçekleştirilen yıkımların diğer mahallelere göre orantısız biçimde fazla olduğunun tespit edilmesi hâlinde Bakanlığınızca inceleme veya denetim başlatılacak mıdır?
17. Belediyelerin imar ve yıkım uygulamalarında etnik kökene dayalı doğrudan veya dolaylı ayrımcılık yapıldığı yönünde Bakanlığınıza son beş yılda kaç şikâyet ulaşmıştır?
18. Bu şikâyetlerin kaçısı Roman yurttaşlarımızın yaşadığı mahallelere ilişkindir ve bunların sonucu ne olmuştur?
19. Bakanlığınızca, ruhsatsız yapıların yıkılmasından önce yapıda yaşayanların; gelir durumunun, çocuk sayısının, yaşlı ve engelli bireylerin bulunup bulunmadığının, başka bir konuta erişim imkânının, yıkım sonucunda evsiz kalma riskinin tespit edilmesine yönelik bir sosyal etki değerlendirmesi yapılması konusunda mevzuat çalışması bulunmakta mıdır?
20. Özellikle dar gelirli vatandaşların fiilen konutsuz kalmasına yol açabilecek yıkımlarda belediyelerin sosyal hizmet birimlerinin sürece dahil edilmesine yönelik herhangi bir düzenleme yapılması planlanmakta mıdır?
21. Yıkım kararı uygulanan dar gelirli ailelere sosyal konut, geçici barınma, kira yardımı veya başka bir alternatif sunulmasına yönelik merkezi veya yerel bir mekanizma bulunmakta mıdır?

22. Roman yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı ve uzun yıllardır mülkiyet ile imar sorunlarının devam ettiği mahallelerde yalnızca yıkım yerine; imar planlarının yenilenmesi, mülkiyet sorunlarının çözülmesi, mümkün olan yapıların mevzuata uygun hâle getirilmesi, yerinde dönüşüm, sosyal konut, altyapı iyileştirmesi gibi yöntemleri içeren özel bir çalışma yapılmakta mıdır?
23. Roman vatandaşlarımızın yaşadığı mahallelerin kentsel dönüşüm süreçlerinde mahalle sakinlerinin karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak herhangi bir model uygulanmakta mıdır?
24. Yıkım sonucunda eğitimine devam ettiği mahalleden ayrılmak zorunda kalacak çocukların eğitim hakkının korunmasına yönelik herhangi bir sosyal tedbir öngörülmekte midir?
25. Belediye sınırları içerisinde uygulanmamış binlerce yıkım kararı varken belirli bir mahalledeki yıkımların önceliklendirilmesi hâlinde belediyenin bu önceliklendirmenin gerekçesini yazılı ve denetlenebilir biçimde açıklama zorunluluğu var mıdır?
26. Belediyelerin kamuoyuna yıllık olarak; mahalle – kaçak yapı sayısı – yapı tatil tutanağı – yıkım kararı – uygulanan yıkım – bekleyen yıkım – ortalama uygulama süresi bilgilerini yayımlamasını zorunlu hâle getirecek bir şeffaflık düzenlemesi yapılması düşünülmekte midir?
27. Belediyelerin imar mevzuatından doğan yaptırım yetkilerini kullanırken eşitlik, objektiflik, ölçülülük, hukuki güvenlik ve kamu yararı ilkelerine aykırı davrandığının tespit edilmesi hâlinde hangi idari denetim ve yaptırım mekanizmaları işletilmektedir?
28. Aynı hukuka tabi ve aynı hukuki durumda bulunan yapılar arasında objektif bir neden bulunmaksızın farklı yıkım uygulaması yapılmasının idarenin eşitlik ve tarafsızlık yükümlülüğünü ihlal edeceği Bakanlığınızca kabul edilmekte midir?
29. Roman vatandaşların yaşadığı mahallelerde kaçak yapılaşma sorununun yalnızca yıkım politikasıyla değil, planlama, sosyal konut, mülkiyet, kentsel dönüşüm ve sosyal hizmet politikalarıyla birlikte çözülmesi amacıyla Bakanlığınızın kapsamlı bir eylem planı bulunmakta mıdır?
30. Bakanlığınız, Roman yurttaşlarımızın yoğun yaşadığı mahallelerde imar uygulamalarına yönelik ülke genelinde bağımsız ve karşılaştırmalı bir denetim yaparak sonuçlarını kamuoyuyla paylaşacak mıdır?
31. Türkiye genelindeki belediyelerden kaçak yapı ve yıkım verilerini mahalle bazında isteyerek, kamu gücünün farklı toplumsal kesimlere karşı eşit kullanılıp kullanılmadığını ortaya koyacak kapsamlı bir inceleme başlatmayı düşünüyor musunuz?